

บทที่ 5

รูปแบบของชื่ออาหารไทยที่ใช้ในเทศกาลงานพิธี

ในบทนี้ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์รูปแบบของชื่ออาหารไทยที่ใช้ในเทศกาลงานพิธีแบบดั้งเดิมของไทย โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์รูปแบบของชื่อของหวานและของคาว โดยชื่อที่นำมาวิเคราะห์นั้นเป็นชื่ออาหารที่ใช้ในพิธีแต่งงาน พิธีทางพุทธศาสนา เทศกาลสารท เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลออกพรรษาและพิธีบวงสรวง รายชื่อของอาหารที่นำมาวิเคราะห์แบ่งของหวานจำนวน 44 ชื่อและของคาว 19 ชื่อ (ดูรายชื่อของหวานและของคาวใน 4.1และ4.2)

5.1 รูปแบบของชื่อของหวาน

ผู้วิจัยวิเคราะห์โครงสร้างของชื่อของหวาน โดยพิจารณาส่วนประกอบและการเรียงลำดับของส่วนประกอบของชื่อของหวานแต่ละชื่อและสรุปเป็นกฎ เมื่อเขียนกฎเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำชื่อของหวาน แต่ละชื่อมาตรวจว่ามีรูปแบบตรงตามกฎที่เขียนไว้หรือไม่ ถ้าไม่ตรงตามกฎก็ปรับแก้กฎจนสามารถผลิตรูปแบบของชื่อของหวานได้จนครบ กฎที่แสดงชื่อของหวานมี ดังนี้

ภาพที่ 5.1 กฎแสดงรูปแบบชื่อของหวาน

1. ชื่อของหวาน	→ (ส่วนเสริมหน้า) + ส่วนหลัก + (ส่วนขยาย)
2. ส่วนเสริมหน้า	→ คำว่า "ขนม"
3 ส่วนหลัก	→ { ลักษณะ วัตถุดิบ วิธีทำ ชื่อเฉพาะ }
4. ลักษณะ	→ กง, ไข่หงส์, จ่ามงกุฏ, ช่อม่วง, ชัน, ถ้วยฟู, เทียน, ทอง, นมสาว, ฝอย, ฝอยทอง, ฝักบัว, โพรงแสม, เม็ดขนุน, เล็บมือนาง, ใส้ไล่, สามเกลอ, เสน่ห์จันทร์, หน้านวล
5. วัตถุดิบ	→ กล้วย, ข้าวต้ม, ข้าวเหนียว, ฟักทอง, หัวผักกาด
6. วิธีทำ	→ ต้ม, เปียก, ผิง
7. ชื่อเฉพาะ	→ กระจยาสารท, กาละแม, ชะมด, ตะไล, ฝรั่ง, พะพาย, ละมุด, ลำป้านี่, สังขยา, ลำเตี้ยง, ห่อม
8. ส่วนขยาย	→ { กรรมวิธีเฉพาะ คุณสมบัติ }
9. กรรมวิธีเฉพาะ	→ แกงบวด, ต้มผัด, ต้มลูกโยน, ฉาบ, ม้วน, หยอด, หยิบ
10. คุณสมบัติ	→ { แก้ว ขาว แดง เอ็ก อ่อน }

กฎที่แสดงในภาพ 5.1 อ่านได้ว่า ชื่อของหวาน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนเสริมหน้า ส่วนหลัก และส่วนขยาย

ส่วนเสริมหน้า หมายถึง คำว่า "ขนม" ซึ่งเป็นคำที่จะปรากฏหรือไม่ก็ได้ในชื่อของหวาน โดย ส่วนเสริมหน้า มักปรากฏคู่กับคำที่มีความหมายอื่นอยู่แล้ว เช่น ขนมกง (กง หมายถึง กงล้อของเกวียน)

ส่วนหลัก เป็นส่วนที่ต้องปรากฏเสมอ และจะมีส่วนขยายปรากฏร่วมด้วยหรือไม่ก็ได้ ซึ่งเป็นคำที่แสดงลักษณะของตัวขนมจริง หรือวัตถุดิบ หรือวิธีทำ หรือชื่อเฉพาะ

ลักษณะ หมายถึง รูปร่างภายนอกที่ปรากฏอยู่ คำที่แสดงลักษณะ ได้แก่ กง ไข่หงส์ จำมงกุฏ ซ่อม่วง ชั้น ถ้วยฟู เทียน ทอง นมสาว ฝอย ฝอยทอง ผักบัว โพรงแสม เม็ดขนุน เล็บมือนาง ใสได้ สามเกลอ เสน่ห์จันทร์ หน้านวล

วัตถุดิบ หมายถึง ส่วนผสมหลักที่เป็นสิ่งที่เด่นชัดของของหวานชนิดนั้น คำที่แสดงวัตถุดิบ ได้แก่ กล้วย ข้าวต้ม ข้าวเหนียว พักทอง หัวผักกาด

วิธีทำ หมายถึง การทำของหวานให้สุก คำที่แสดงวิธีทำ ได้แก่ ต้ม เปียก ผิง

ชื่อเฉพาะ หมายถึง คำที่เป็นชื่อสิ่งของต่างๆ หรือเป็นคำที่เรียกเลียนแบบภาษาต่างประเทศในแบบภาษาไทย หรือเป็นคำที่ไม่ทราบที่มา หรือหาความหมายไม่ได้ หรือเมื่อพิจารณาที่ตัวของหวานไม่มีส่วนใดที่มีความเกี่ยวข้องกับชื่อขนมนั้นๆ คำที่แสดงชื่อเฉพาะ ได้แก่ กระจยาสารท กาละแม ชะมัด ตะไล ฝรั่ง พะพาย ละมุด ลำป้านี่ สังขยา ลำเตี้ยง หุ่ม

ส่วนขยาย หมายถึง คำที่นำมาขยายคำที่อยู่ในส่วนหลักให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ได้แก่ คำที่แสดงถึงกรรมวิธีเฉพาะและคุณสมบัติ

กรรมวิธีเฉพาะ หมายถึง กระบวนการทำที่เป็นการทำที่เฉพาะตัวของของหวานนั้นๆ โดยคำแสดงกรรมวิธีเฉพาะ ได้แก่ แกงบวด ต้มผัด ต้มลูกโยน ฉาบ ม้วน หยอด หยิบ

คุณสมบัติ หมายถึง สิ่งที่อยู่เป็นประจำตัวของของหวานชนิดนั้นๆ ส่วนคำที่แสดงคุณสมบัติ ได้แก่ แก้ว ขาว แดง เอก อ่อน

จากกฎที่กล่าวข้างต้น สามารถแสดงรูปแบบของชื่อของหวานได้ 4 รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่ รูปแบบ 4 รูปแบบใหญ่ สามารถแบ่งเป็นรูปแบบย่อยได้อีก ดังนี้

5.1.1 ชื่อของหวานที่ประกอบด้วย ส่วนหลัก

สามารถแบ่งเป็นรูปแบบได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ ลักษณะและชื่อเฉพาะ

5.1.1.1 ชื่อของหวานประเภท ลักษณะ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 3 ชื่อ ได้แก่ จำมงกุฏ เม็ดขนุน ฝอยทอง

ตารางที่ 5.1 ชื่อของหวานประเภท *ลักษณะ*

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (<i>ลักษณะ</i>)	ส่วนขยาย
จ๋ามงกุฏ		จ๋ามงกุฏ	
เม็ดยขุ่น		เม็ดยขุ่น	
ฝอยทอง		ฝอยทอง	

ชื่อของหวานประเภท *ลักษณะ* มีคำว่า "จ๋ามงกุฏ" "เม็ดยขุ่น" "ฝอยทอง" เป็นคำแสดง *ลักษณะ* จ๋ามงกุฏ มีลักษณะเหมือนมงกุฏจริงๆ มีทั้งตัวมงกุฏและฐานมงกุฏ เม็ดยขุ่น มีลักษณะเหมือนเม็ดของผลขุ่นจริงๆ ส่วนฝอยทอง มีลักษณะเหมือนกับต้นฝอยทอง ซึ่งเป็นต้นไม้จำพวกเถาวัลย์ ไม่มีใบ ต้นเป็นเส้นเล็กๆและยาวออกดอกเป็นสีเหลือง

5.1.1.2 ชื่อของหวานประเภท *ชื่อเฉพาะ*

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 5 ชื่อ ได้แก่ กระจยสารท กาละแม ลำเต็ยง สั้งขยา หุ่ม

ตารางที่ 5.2 ชื่อของหวานประเภท *ชื่อเฉพาะ*

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (<i>ชื่อเฉพาะ</i>)	ส่วนขยาย
กระจยสารท		กระจยสารท	
กาละแม		กาละแม	
ลำเต็ยง		ลำเต็ยง	
สั่งขยา		สั่งขยา	
หุ่ม		หุ่ม	

ชื่อของหวานประเภท *ชื่อเฉพาะ* มีคำว่า "กระจยสารท" "กาละแม" "ลำเต็ยง" "สั่งขยา" "หุ่ม" เป็นคำแสดง *ชื่อเฉพาะ* โดย กระจยสารท หมายถึง เครื่องกินในเทศกาลสารท (ส. พลายน้อย, 2546: 103) จากการค้นหาข้อมูลมีผู้สันนิษฐานว่ากาละแม น่าจะมาจากขนมคาราเมล (caramel)

ของฝรั่งหรือมาจาก ภาษามลายู ซึ่งใช้ว่า เกอะลาไม (Kelamai) หรือเคอะลาไม (Gelamai) (ส. พลายน้อย 2546: 92-93) สังขยา สันนิษฐานว่ามาจากขนมพุดดิ้ง ส่วนลำเตี๋ยงและหุ่ม (ส. พลายน้อย 2546: 36) สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นอาหารที่มีที่มาจากต่างประเทศ เพราะคนไทยเคยเรียกชาวตุรกีว่า "หุ่ม"

5.1.2 ชื่อของหวานที่ประกอบด้วย ส่วนหลัก + ส่วนขยาย

สามารถแบ่งเป็นรูปแบบ ได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ ประเภท ลักษณะ+กรรมวิธีเฉพาะ ลักษณะ+คุณสมบัติ วัตถุประสงค์+กรรมวิธีเฉพาะ วัตถุประสงค์+คุณสมบัติ ดังนี้

5.1.2.1 ชื่อของหวานประเภท ลักษณะ+กรรมวิธีเฉพาะ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 3 ชื่อ ได้แก่ ทองหยอด ทองหยิบ ทองม้วน

ตารางที่ 5.3 ชื่อของหวานประเภท ลักษณะ+กรรมวิธีเฉพาะ

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (ลักษณะ)	ส่วนขยาย (กรรมวิธีเฉพาะ)
ทองหยอด		ทอง	หยอด
ทองหยิบ		ทอง	หยิบ
ทองม้วน		ทอง	ม้วน

ชื่อของหวานประเภท ลักษณะ+กรรมวิธีเฉพาะ มีคำว่า "ทอง" เป็นคำแสดงลักษณะ โดยจากการพิจารณาว่าของหวานมีสีทอง และมีคำว่า "หยอด" "หยิบ" "ม้วน" เป็นคำแสดงกรรมวิธีเฉพาะ โดย "หยอด" เป็นการหยอดส่วนผสมที่ผสมเสร็จแล้วลงในน้ำตาลเชื่อม "หยิบ" เป็นกรรมวิธีเฉพาะในการทำทองหยิบ เมื่อทำทองหยิบสุกแล้ว จึงหยิบเป็นจีบๆ เช่น 3 หรือ 5 หยิบบ้าง "ม้วน" เป็นการม้วนแป้ง เหมือนการม้วนขนมโตเกียว

5.1.2.2 ชื่อของหวานประเภท ลักษณะ+คุณสมบัติ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 1 ชื่อ ได้แก่ ทองเอก

ตารางที่ 5.4 ชื่อของหวานประเภท ลักษณะ+คุณสมบัติ

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (ลักษณะ)	ส่วนขยาย (คุณสมบัติ)
ทองเอก		ทอง	เอก

ชื่อของหวานประเภท ลักษณะ+คุณสมบัติ มีคำว่า "ทอง" เป็นคำแสดงลักษณะ ได้แก่ ทองเอก เป็นของหวานที่ตัวขนมเป็นสีเป็นสีทอง และมีคำว่า "เอก" เป็นคำแสดงคุณสมบัติ หมายถึง เป็นที่หนึ่งหรือการมีทองคำเปลวติดอยู่ที่ตัวขนมหนึ่งชิ้น

5.1.2.3 ชื่อของหวานประเภท วัตถุประสงค์+กรรมวิธีเฉพาะ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 4 ชื่อ ได้แก่ กลัวยฉาบ ข้าวต้มผัด ข้าวต้มลูกโยน ฟักทองแกงบวด

ตารางที่ 5.5 ชื่อของหวานประเภท วัตถุประสงค์+กรรมวิธีเฉพาะ

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (วัตถุประสงค์)	ส่วนขยาย (กรรมวิธีเฉพาะ)
กลัวยฉาบ		กล้วย	ฉาบ
ข้าวต้มผัด		ข้าว	ต้มผัด
ข้าวต้มลูกโยน		ข้าว	ต้มลูกโยน
ฟักทองแกงบวด		ฟักทอง	แกงบวด

ชื่อของหวานประเภท *วัดฤดูติบ+กรรมวิธีเฉพาะ* มีคำว่า "กล้วย" "ข้าว" "ฟักทอง" เป็นคำแสดงวัตถุดิบหลักของขนมนั้นๆ มีคำว่า "ฉาบ" "ต้มผัด" "ต้มลูกโยน" "แกงบวด" เป็นคำแสดงกรรมวิธีเฉพาะ โดยการ "ฉาบ" เป็นการนำของที่ต้องการฉาบมาเคลือบกับน้ำตาล "ต้มผัด" เป็นการทำให้สุก โดยการนำน้ำใส่ภาชนะ ใส่ของหวานที่ยังมีลักษณะดิบอยู่ลงไปแล้วตั้งไฟให้เดือดจนสุก ส่วนการ "ผัด" เป็นการนำส่วนผสมที่มีมาคลุกเคล้าเข้าด้วยกันให้สุก "ลูกโยน" เป็นอาการที่คนที่มาร่วมในพิธีสารทโยนข้าวต้มลูกโยนเข้าไปในขบวนพิธี เนื่องจากไม่สามารถเดินเข้าไปวางได้ "แกงบวด" เป็นวิธีการทำของหวานให้สุก โดยการนำฟักทอง มันหรือเผือกมาต้มกับกะทิ

5.1.2.4 ชื่อของหวานประเภท *วัดฤดูติบ+คุณสมบัติ*

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 2 ชื่อ ได้แก่ ข้าวเหนียวแก้ว ข้าวเหนียวแดง

ตารางที่ 5.6 ชื่อของหวานประเภท *วัดฤดูติบ+คุณสมบัติ*

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (<i>วัดฤดูติบ</i>)	ส่วนขยาย (<i>คุณสมบัติ</i>)
ข้าวเหนียวแก้ว		ข้าวเหนียว	แก้ว
ข้าวเหนียวแดง		ข้าวเหนียว	แดง

ชื่อของหวานประเภท *วัดฤดูติบ+คุณสมบัติ* มีคำว่า "ข้าวเหนียว" เป็นคำแสดงวัตถุดิบ มีคำว่า "แก้ว" "แดง" เป็นคำแสดงคุณสมบัติ โดยแก้ว หมายถึง มีความใสเหมือนแก้ว และแดง หมายถึง สีของของหวานที่มีสีแดง

5.1.3 ชื่อของหวานที่ประกอบด้วย ส่วนเสริมหน้า ("ขนม")+ส่วนหลัก

สามารถแบ่งเป็นรูปแบบ ได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ "ขนม"+ลักษณะ "ขนม"+*วัดฤดูติบ* "ขนม" +วิธีทำ "ขนม"+ชื่อเฉพาะ ดังนี้

5.1.3.1 ชื่อของหวานประเภท "ขนม"+ลักษณะ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 14 ชื่อ ได้แก่ ขนมกง ขนมไข่หงส์ ขนมช่อม่วง ขนมชั้น ขนมถ้วยฟู ขนมนมสาว ขนมฝอย ขนมฝักบัว ขนมโพรงแสม ขนมเล็บมือนาง ขนมสามเกลอ ขนมเสน่ห์จันทร์ ขนมใส่ไส้ ขนมหน้านวล

ตารางที่ 5.7 ชื่อของหวานประเภท "ขนม"+ลักษณะ

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (ลักษณะ)	ส่วนขยาย
ขนมกง	ขนม	กง	
ขนมไข่หงส์	ขนม	ไข่หงส์	
ขนมช่อม่วง	ขนม	ช่อม่วง	
ขนมชั้น	ขนม	ชั้น	
ขนมถ้วยฟู	ขนม	ถ้วยฟู	
ขนมนมสาว	ขนม	นมสาว	
ขนมฝอย	ขนม	ฝอย	
ขนมฝักบัว	ขนม	ฝักบัว	
ขนมโพรงแสม	ขนม	โพรงแสม	
เล็บมือนาง	ขนม	เล็บมือนาง	
ขนมสามเกลอ	ขนม	สามเกลอ	
ขนมเสน่ห์จันทร์	ขนม	เสน่ห์จันทร์	
ขนมใส่ไส้	ขนม	ใส่ไส้	
ขนมหน้านวล	ขนม	หน้านวล	

ชื่อของหวานประเภท "ขนม"+ลักษณะ มีคำว่า "กง" "ไข่หงส์" "ช่อม่วง" "ชั้น" "ถ้วยฟู" "นมสาว" "ฝอย" "ฝักบัว" "โพรงแสม" "เล็บมือนาง" "สามเกลอ" "เสน่ห์จันทร์" "ใส่ไส้" และ "หน้านวล" เป็นคำแสดงลักษณะ โดย "กง" เป็นคำที่บอกว่าของหวานมีลักษณะเหมือนกงล้อเกวียน "ไข่หงส์" เป็นของหวานที่มีลักษณะเป็นรูปไข่ของหงส์ "ช่อม่วง" เป็นของหวานที่มีลักษณะเหมือนช่อของดอกไม้มีสีม่วง "ชั้น" เป็นของหวานที่มีลักษณะเป็นชั้นๆ "ถ้วยฟู" เป็นของหวานที่มีลักษณะเป็นรูปถ้วยฟู

เป็นลักษณะของขนมที่ใส่อยู่ในถ้วยกระดาษและมีความฟู "นมสาว" เป็นของหวานที่มีลักษณะเหมือนเต้านมของผู้หญิง โดยตัวฐานสีเหลืองของขนมจะเปรียบเหมือนฐานเต้านมของผู้หญิง ส่วนปลายแหลมของขนมจะเปรียบเหมือนหัวนมของผู้หญิง "ฝอย" เป็นลักษณะของหวานที่มีเส้นเล็กๆ เป็นเส้นฝอยๆ เหมือนกับต้นฝอยทอง "ผักบัว" เป็นของหวานที่มีรูปร่างเหมือนผักของบัว "โพรงแสม" มีลักษณะเหมือนโพรงของต้นแสม "เล็บมือนาง" เป็นของหวานที่มีลักษณะเหมือนนิ้วมือของผู้หญิงที่มีความเรียวยาว "สามเกลอ" เป็นของหวานที่มีจำนวนชิ้นสามอันติดกัน โดยคำว่า "เกลอ" หมายถึง เพื่อน สามเกลอจึงอาจเปรียบได้กับเพื่อนสามคน "เสน่ห์จันทร์" เป็นลักษณะของชื่อของหวานที่มีลักษณะเหมือนผลจันทร์ ซึ่งคำว่า "เสน่ห์" หมายถึง ลักษณะที่ทำให้รัก และคำว่า "จันทร์" ไปพ้องกับเสียงของคำว่า "จันทร์" "ใส่ไส้" เป็นของหวานที่มีไส้ใส่อยู่ข้างใน "หน้านวล" เป็นการกล่าวถึง ผิวหน้าของตัวขนมที่มีความนวลและเรียบเนียน

5.1.3.2 ชื่อของหวานประเภท "ขนม"+วัตถุดิบ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 1 ชื่อ ได้แก่ ขนมหัวผักกาด

ตารางที่ 5.8 ชื่อของหวานประเภท "ขนม"+วัตถุดิบ

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (วัตถุดิบ)	ส่วนขยาย
ขนมหัวผักกาด	ขนม	หัวผักกาด	

ชื่อของประเภท "ขนม"+วัตถุดิบ มีคำว่า "หัวผักกาด" เป็นคำแสดงวัตถุดิบ หมายถึง ของหวานชนิดนี้มี หัวผักกาด เป็นวัตถุดิบหลัก

5.1.3.3 ชื่อของหวานประเภท "ขนม"+วิธีทำ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 2 ชื่อ ได้แก่ ขนมเปียก ขนมผิง

ตารางที่ 5.9 ชื่อของหวานประเภท "ขนม"+วิธีทำ

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (วิธีทำ)	ส่วนขยาย
ขนมเปียก	ขนม	เปียก	
ขนมผิง	ขนม	ผิง	

ชื่อของหวานประเภท "ขนม" + วิธีทำ มีคำว่า "เปียก" "ผิง" เป็นคำแสดงวิธีทำ การเปียก เป็นการกวนข้าวหรือแป้งให้เหนียวหรือวอดมาก ส่วนการผิง เป็นการอบของหวานแบบไทยให้สุก โดยใช้ความร้อนจากเตาอบ

5.1.3.4 ชื่อของหวานประเภท "ขนม"+ชื่อเฉพาะ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 5 ชื่อ ได้แก่ ขนมชะมด ขนมตะไล ขนมฝรั่ง ขนมพะพาย ขนมละมุด

ตารางที่ 5.10 ชื่อของหวานประเภท "ขนม"+ชื่อเฉพาะ

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (ชื่อเฉพาะ)	ส่วนขยาย
ขนมชะมด	ขนม	ชะมด	
ขนมตะไล	ขนม	ตะไล	
ขนมฝรั่ง	ขนม	ฝรั่ง	
ขนมพะพาย	ขนม	พะพาย	
ขนมละมุด	ขนม	ละมุด	

ชื่อของหวานประเภท "ขนม"+ชื่อเฉพาะ มีคำว่า "ชะมด" "ตะไล" "ฝรั่ง" "พะพาย" "ละมุด" เป็นคำแสดงชื่อเฉพาะ คำว่า "ชะมด" ไม่ได้มีลักษณะเหมือนชะมดที่เป็นชื่อสัตว์ ซึ่งไม่ทราบที่มาว่าทำไมจึงเรียกขนมชะมด "ตะไล" เป็นภาชนะชนิดหนึ่ง เป็นถ้วยเล็กๆ เอาไว้ใส่ทำขนม "ฝรั่ง" ไม่ได้มีลักษณะเหมือนฝรั่งที่เป็นชื่อของผลไม้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นของหวาน

ที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ “พะพาย” เป็นชื่อของหวานที่ ไม่ทราบที่มาของชื่อ ส่วน“ละมุด” ไม่ได้มีลักษณะเหมือนผลไม้ที่ชื่อละมุด

5.1.4 ชื่อของหวานที่ประกอบด้วย ส่วนเสริมหน้า (“ขนม”)+ส่วนหลัก (ลักษณะ วิธีทำและ ชื่อเฉพาะ)+ส่วนขยาย (คุณสมบัติ)

สามารถแบ่งเป็นรูปแบบใหญ่ๆ ได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ “ขนม”+ลักษณะ+คุณสมบัติ
“ขนม”+วิธีทำ+คุณสมบัติ “ขนม”+ชื่อเฉพาะ+คุณสมบัติ ดังนี้

5.1.4.1 ชื่อของหวานประเภท “ขนม”+ลักษณะ+คุณสมบัติ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้ ได้แก่ ขนมเทียนแก้ว

ตารางที่ 5.11 ชื่อของหวานประเภท “ขนม”+ลักษณะ+คุณสมบัติ

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (ลักษณะ)	ส่วนขยาย (คุณสมบัติ)
ขนมเทียนแก้ว	ขนม	เทียน	แก้ว

ชื่อของหวานประเภท “ขนม” + ลักษณะ + คุณสมบัติ มีคำว่า “เทียน” เป็นคำแสดงลักษณะ คือ มีความใสเหมือนกับเทียน และมีคำว่า “แก้ว” เป็นคำแสดงคุณสมบัติ คือ มีความใสเหมือนกับแก้ว

5.1.4.2 ชื่อของหวานประเภท “ขนม”+วิธีทำ+คุณสมบัติ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 2 ชื่อ ได้แก่ ขนมต้มขาว ขนมต้มแดง

ตารางที่ 5.12 ชื่อของหวานประเภท “ขนม+วิธีทำ+คุณสมบัติ

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (วิธีทำ)	ส่วนขยาย (คุณสมบัติ)
ขนมต้มขาว	ขนม	ต้ม	ขาว
ขนมต้มแดง	ขนม	ต้ม	แดง

ชื่อของหวานประเภท “ขนม+วิธีทำ+คุณสมบัติ” มีคำว่า “ต้ม” เป็นคำแสดงวิธีทำ ซึ่งคำว่า “ต้ม” เป็นการทำให้ของหวานให้สุก โดยใส่ของลงในน้ำแล้วตั้งบนเตาไฟให้เดือด และมีคำว่า “ขาว” และ “แดง” เป็นคำแสดงคุณสมบัติ ซึ่งหมายถึง สีของของหวานนั่นเอง

5.1.4.3 ชื่อของหวานประเภท “ขนม+ชื่อเฉพาะ+คุณสมบัติ

ชื่อของหวานที่มีรูปแบบนี้มี 1 ชื่อ ได้แก่ ขนมลำป้านี่อ่อน

ตารางที่ 5.13 ชื่อของหวานประเภท “ขนม+ชื่อเฉพาะ+คุณสมบัติ

ชื่อของหวาน	ส่วนประกอบ		
	ส่วนเสริมหน้า	ส่วนหลัก (ชื่อเฉพาะ)	ส่วนขยาย (คุณสมบัติ)
ขนมลำป้านี่อ่อน	ขนม	ลำป้านี่	อ่อน

ชื่อของหวานประเภท “ขนม+ชื่อเฉพาะ+คุณสมบัติ” มีคำว่า “ลำป้านี่” เป็นคำแสดงชื่อเฉพาะ ซึ่งหมายถึง ชื่อเรือประเภทหนึ่ง (ทัศนีย์, 2532: 36) และมีคำว่า “อ่อน” เป็นคำแสดงคุณสมบัติของชื่อของหวาน

5.2 รูปแบบของชื่อของคาว

ผู้วิจัยวิเคราะห์โครงสร้างของชื่อของคาว โดยพิจารณาส่วนประกอบและการเรียงลำดับของส่วนประกอบ โดยมีวิธีและขั้นตอนเหมือนการวิเคราะห์โครงสร้างของชื่อของหวานที่กล่าวแล้วใน 5.1 พบว่า ชื่อของคาวมีโครงสร้างที่แสดงชื่อในรูปของกฎ ดังนี้

ภาพที่ 5.2 กฎแสดงรูปแบบชื่อของดาว

1. ชื่อของดาว	→	ส่วนหลัก+(ส่วนขยาย)+(ส่วนเสริมท้าย)
2. ส่วนหลัก	→	{ ชนิดของดาว ชนิดส่วนประกอบหลัก }
3. ชนิดของดาว	→	แกง, ขนมจีน, ข้าว, น้ำพริก, หมี่, ห่อหมก
4. ชนิดส่วนประกอบหลัก	→	กุ้ง, ไก่, ไข่, ปลาช่อน, ปลาแห้ง, ปูทะเล, เบ็ด, มะเขือ, หมู, หัวหมู
5. ส่วนขยาย	→	{ วิธีทำ ประเภทย่อย }
6. วิธีทำ	→	เจียว, ชุบ, แซ่, ต้ม, ผัด
7. ประเภทย่อย	→	กะทิ, ทิพย์, น้ำยา, พะแนง, เลียง, วุ้นเส้น
8. ส่วนเสริมท้าย	→	ส่วนประกอบเสริม
9. ส่วนประกอบเสริม	→	กุ้ง, ไข่, นพเก้า

กฎที่แสดงในภาพ 5.2 อ่านได้ว่า ชื่อของดาว ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนหลัก ส่วนขยายและส่วนเสริมท้าย

ส่วนหลัก หมายถึง ชนิดของดาว ซึ่งเป็นส่วนที่ต้องปรากฏอยู่เสมอ

ชนิดของดาว หมายถึง คำที่แสดงชนิดของชื่อของดาวว่าเป็นอาหารชนิดใด ได้แก่ คำว่า แกง ขนมจีน ข้าว น้ำพริก หมี่ ห่อหมก

ชนิดส่วนประกอบหลัก ในที่นี้หมายถึง คำที่เป็นส่วนประกอบหลักของอาหารดาวชนิดนั้น ได้แก่ คำว่า กุ้ง ไก่ ไข่ ปลาช่อน ปลาแห้ง ปูทะเล เบ็ด มะเขือ หมู หัวหมู

ส่วนขยาย หมายถึง คำที่แสดงวิธีทำหรือคำที่เป็นประเภทย่อยของชื่อของดาว มักจะปรากฏร่วมกับส่วนหลักเสมอ

วิธีทำ หมายถึง คำที่แสดงถึงวิธีทำอาหาร ได้แก่ เจียว ชุบ แซ่ ต้ม ผัด

ประเภทย่อย หมายถึง คำบอกชนิดย่อยของชื่อของดาว คำที่แสดงประเภทย่อย ได้แก่ คำว่า กะทิ ทิพย์ น้ำยา พะแนง เลียง วุ้นเส้น

ส่วนเสริมท้าย หมายถึง คำที่นำมาเสริม เพื่อขยายคำในส่วนหลักหรือส่วนขยายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จะมีหรือไม่มีก็ได้ ซึ่งมักเป็นคำแสดงวัตถุดิบ ได้แก่ คำว่า ไก่ ไข่ นพเก้า เป็นต้น

จากกฎที่กล่าวข้างต้น สามารถแสดงรูปแบบของชื่อของคาวได้ 3 รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่

5.2.1 ชื่อของคาวที่ประกอบด้วย ส่วนหลัก

5.2.2 ชื่อของคาวที่ประกอบด้วย ส่วนหลัก+ส่วนขยาย

5.2.3 ชื่อของคาวที่ประกอบด้วย ส่วนหลัก+ส่วนขยาย+ส่วนเสริมท้าย

รูปแบบทั้ง 3 รูปแบบ มีดังนี้

5.2.1 ชื่อของคาวที่ประกอบด้วย ส่วนหลัก

5.2.1.1 ชื่อของคาวประเภท ชนิดของคาว

ชื่อของคาวที่มีรูปแบบนี้มี 2 ชื่อ ได้แก่ น้ำพริก ห่อหมก

ตารางที่ 5.14 ชื่อของคาวประเภท ชนิดของคาว

ชื่อของคาว	ส่วนหลัก (ชนิดของคาว)	ส่วนขยาย	ส่วนเสริมท้าย
น้ำพริก	น้ำพริก		
ห่อหมก	ห่อหมก		

ชื่อของคาวประเภท ชนิดของคาว มีคำว่า "น้ำพริก" "ห่อหมก" เป็นส่วนหลักที่เป็นคำแสดงชนิด โดย "น้ำพริก" เป็นชื่อของอาหารชนิดหนึ่ง ใช้จิ้มรับประทานพร้อมกับผักต้มชนิดต่างๆ เช่น ผักกาดขาว ผักคะน้า เป็นต้น น้ำพริกมีอยู่หลายชนิด เช่น น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกตาแดง เป็นต้น ส่วนห่อหมก ก็อาจมีประเภทย่อยของห่อหมกอีก เช่น ห่อหมกปลา ห่อหมกทะเล เป็นต้น

5.2.2 ชื่อของคาวที่ประกอบด้วย ส่วนหลัก (ชนิดของคาวหรือชนิดส่วนประกอบหลัก)+ส่วนขยาย (วิธีทำหรือ ประเภทย่อย) สามารถแบ่งเป็นรูปแบบใหญ่ๆ ได้ 4 รูปแบบ ได้แก่

5.2.2.1 ชื่อของคาวประเภท ชนิดของคาว+วิธีทำ

ชื่อของคาวที่มีรูปแบบนี้มี 1 ชื่อ ได้แก่ ข้าวแช่

ตารางที่ 5.15 ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+วิธีทำ

ชื่อของดาว	ส่วนหลัก (ชนิดของดาว)	ส่วนขยาย(วิธีทำ)	ส่วนเสริมท้าย
ข้าวแช่	ข้าว	แช่	

ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+วิธีทำ มีคำว่า "ข้าว" เป็นคำแสดงชนิดของดาวและมีคำว่า "แช่" เป็นคำแสดงวิธีทำอาหาร

5.2.2.2 ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+ประเภทย่อย

ชื่อของดาวที่มีรูปแบบนี้มี 4 ชื่อ ได้แก่ แกงวุ้นเส้น ขนมจีนน้ำยา ข้าวทิพย์ หมี่กะทิ

ตารางที่ 5.16 ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+ประเภทย่อย

ชื่อของดาว	ส่วนหลัก (ชนิดของดาว)	ส่วนขยาย (ประเภทย่อย)	ส่วนเสริมท้าย
แกงวุ้นเส้น	แกง	วุ้นเส้น	
ขนมจีนน้ำยา	ขนมจีน	น้ำยา	
ข้าวทิพย์	ข้าว	ทิพย์	
หมี่กะทิ	หมี่	กะทิ	

ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+ประเภทย่อย มีคำว่า "แกง" "ขนมจีน" "ข้าว" "หมี่" เป็นส่วนหลักที่เป็นคำแสดงชนิดของดาว และมีคำว่า "วุ้นเส้น" "น้ำยา" "ทิพย์" "กะทิ" เป็นส่วนขยายที่เป็นคำแสดงประเภทย่อย ซึ่งหมายความว่า คำเหล่านี้เป็นประเภทย่อยหนึ่งในชนิดใหญ่ เช่น แกง จะมีประเภทย่อยอื่นได้ เช่น แกงหมู แกงไก่ ขนมจีนจะมีประเภทย่อยอื่น เช่น ขนมจีนน้ำเงี้ยว ข้าว อาจมีหลายประเภท เช่น ข้าวผัด ข้าวอบ เป็นต้น หรือหมี่อาจมีหลายชนิดอื่น เช่น หมี่ผัด หมี่โคราช เป็นต้น

5.2.2.3 ชื่อของคาวประเภท ชนิดส่วนประกอบหลัก+วิธีทำ

ชื่อของคาวที่มีรูปแบบนี้มี 7 ชื่อ ได้แก่ กุ้งต้ม ไก่ต้ม ไข่เจียว ปลาช่อนต้ม ปลาแห้งผัด ปูทะเลต้ม หัวหมูต้ม

ตารางที่ 5.17 ชื่อของคาวประเภท ชนิดส่วนประกอบหลัก+วิธีทำ

ชื่อของคาว	ส่วนหลัก (ชนิดส่วนประกอบหลัก)	ส่วนขยาย (วิธีทำ)	ส่วนเสริมท้าย
กุ้งต้ม	กุ้ง	ต้ม	
ไก่ต้ม	ไก่	ต้ม	
ไข่เจียว	ไข่	เจียว	
ปลาช่อนต้ม	ปลาช่อน	ต้ม	
ปลาแห้งผัด	ปลาแห้ง	ผัด	
ปูทะเลต้ม	ปูทะเล	ต้ม	
หัวหมูต้ม	หัวหมู	ต้ม	

ชื่อของคาวประเภท ชนิดส่วนประกอบหลัก+วิธีทำ มีคำว่า “กุ้ง” “ไก่” “ไข่” “ปลาแห้ง” “ปูทะเล” “หัวหมู” เป็นส่วนหลักที่เป็นคำแสดงชนิดส่วนประกอบหลักที่มีอยู่ในอาหาร และมีคำว่า “ต้ม” “เจียว” “ผัด” “ต้ม” เป็นส่วนขยาย ที่เป็นคำแสดงวิธีทำ เช่น การนำชนิดของส่วนประกอบหลัก อันได้แก่ กุ้ง ไก่ ไข่ ปลาช่อน ปลาแห้ง ปูทะเลและหัวหมูไปทำให้สุก โดยการต้ม เจียว ผัด เป็นต้น

5.2.2.4 ชื่อของคาวประเภท ชนิดส่วนประกอบหลัก+ประเภทย่อย

ชื่อของคาวที่มีรูปแบบนี้มี 1 ชื่อ ได้แก่ ไก่พะแนง

ตารางที่ 5.18 ชื่อของดาวประเภท ชนิดส่วนประกอบหลัก+ประเภทย่อย

ชื่อของดาว	ส่วนหลัก (ชนิดส่วนประกอบหลัก)	ส่วนขยาย (ประเภทย่อย)	ส่วนเสริมท้าย
ไก่อะเนง	ไก่อ	พะเนง	

ชื่อของดาวประเภท ชนิดส่วนประกอบหลัก+ประเภทย่อย โดยคำว่า "ไก่อะเนง" มีคำว่า "ไก่อ" เป็นส่วนหลักที่เป็นคำแสดงชนิดส่วนประกอบหลัก และมีคำว่า "พะเนง" เป็นส่วนขยาย ที่เป็นคำแสดงประเภทย่อย ซึ่งหมายความว่า คำเหล่านี้เป็นประเภทย่อยชนิดหนึ่งในชนิดใหญ่

5.2.3 ชื่อของดาวที่ประกอบด้วย ส่วนหลัก+ส่วนขยาย+ส่วนเสริมท้าย สามารถแบ่งเป็นรูปแบบใหญ่ๆ ได้ 2 รูปแบบ ได้แก่

5.2.3.1 ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+วิธีทำ+ส่วนประกอบเสริม

ชื่อของดาวที่มีรูปแบบนี้ มี 2 ชื่อ ได้แก่ มะเขือชุบไข่ หมูผัดกุ้ง

ตารางที่ 5.19 ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+วิธีทำ+ส่วนประกอบเสริม

ชื่อของดาว	ส่วนหลัก (ชนิดของดาว)	ส่วนขยาย (วิธีทำ)	ส่วนเสริมท้าย (ส่วนประกอบเสริม)
มะเขือชุบไข่	มะเขือ	ชุบ	ไข่
หมูผัดกุ้ง	หมู	ผัด	กุ้ง

ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+วิธีทำ+ส่วนประกอบเสริม โดยคำว่า "มะเขือชุบไข่" และ "หมูผัดกุ้ง" มีคำว่า "มะเขือ" และ "หมู" เป็นส่วนหลัก ซึ่งแสดงถึงชนิดของดาว มีคำว่า "ชุบ" และ "ผัด" เป็นส่วนขยาย ที่เป็นคำแสดงวิธีทำและมีคำว่า "ไข่" และ "กุ้ง" เป็นส่วนเสริมท้าย ที่เป็นส่วนประกอบเสริมของอาหารที่บอกว่าอาหารดาวชนิดนี้ยังมีการใช้ไข่และกุ้ง เป็นส่วนประกอบเพิ่มเข้ามาด้วย

5.2.3.2 ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+ประเภทย่อย+ส่วนประกอบเสริม

ชื่อของดาวที่มีรูปแบบนี้ มี 1 ชื่อ ได้แก่ แกงเลี้ยงนพเก้า

ตารางที่ 5.20 ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+ประเภทย่อย+ส่วนประกอบเสริม

ชื่อของดาว	ส่วนหลัก (ชนิดของดาว)	ส่วนขยาย (ประเภทย่อย)	ส่วนเสริมท้าย (ส่วนประกอบเสริม)
แกงเลี้ยงนพเก้า	แกง	เลี้ยง	นพเก้า

ชื่อของดาวประเภท ชนิดของดาว+ประเภทย่อย+ส่วนประกอบเสริม โดยคำว่า “แกงเลี้ยงนพเก้า” มีส่วนหลัก คือ คำว่า “แกง” เป็นคำที่แสดงชนิดของอาหาร มีส่วนขยาย คือ คำว่า “เลี้ยง” เป็นคำแสดงประเภทย่อย และมีส่วนเสริมท้าย คือ คำว่า “นพเก้า” เป็นส่วนประกอบเสริมที่บอกว่าแกงเลี้ยงนพเก้าจะใส่ผัก 9 อย่าง คือ ใบหญ้านาง ใบชะอม ผักกระเฉด หน่อไม้อ่อน พักทอง เห็ด ถั่วฝักยาว มะเขือและผักข่าวโหดอ่อนลงไปในแกงด้วย

สรุป

จากการวิเคราะห์ชื่อของหวานและของดาว พบว่า รูปแบบของชื่ออาหารที่นิยมมากที่สุด คือ รูปแบบที่แสดงลักษณะเด่นของอาหาร สำหรับชื่อของดาวนั้นจะมีรูปแบบของชื่ออาหารที่มีรูปแบบเป็นคำแสดงวัตถุดิบมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ชื่อของหวานและของดาวมีโครงสร้างพื้นฐานเหมือนกัน คือ ประกอบด้วยส่วนหลักที่ต้องมี และส่วนขยายที่จะมีหรือไม่มีก็ได้ อย่างไรก็ตามชื่อของหวานอาจมีส่วนเสริมหน้าและชื่อของดาวอาจมีส่วนเสริมก็ได้ กฎของชื่อของหวานที่ใช้ในเทศกาลงานพิธี คือ (ส่วนเสริมหน้า)+ส่วนหลัก+(ส่วนขยาย) ซึ่งส่วนเสริมหน้า หมายถึง คำว่า “ขนม” จะเป็นคำที่จะปรากฏหรือไม่ก็ได้ ส่วนหลัก หมายถึง ชนิดของหวานที่ต้องมีเสมอ ซึ่งเป็นส่วนที่แสดงลักษณะ วัตถุดิบ วิธีทำและชื่อเฉพาะ ส่วนขยาย หมายถึง คำที่นำมาขยายคำที่อยู่ในส่วนหลักให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ได้แก่ คำที่แสดงกรรมวิธีเฉพาะและคุณสมบัติ

สำหรับกฎของชื่อของดาวที่ใช้ในเทศกาลงานพิธีดั้งเดิมของไทย คือ ส่วนหลัก+(ส่วนขยาย)+(ส่วนเสริมท้าย) โดยส่วนหลัก หมายถึง ชนิดของดาวหรือชนิดส่วนประกอบหลัก ซึ่งเป็นส่วนที่ต้องปรากฏอยู่เสมอ ส่วนขยาย หมายถึง วิธีทำอาหารดาวหรือประเภทย่อยของดาว ใช้เพื่อขยายส่วนหลัก ส่วนเสริมท้าย หมายถึง คำที่แสดงส่วนประกอบเสริม เช่น เพื่อบอกวัตถุดิบของดาว